

Drumurile urmate în comerțul cu Peninsula Balcanică au fost cele cunoscute din perioada precedentă, pe Marea Neagră și pe uscat, prin obișnuitele vaduri ale Dunării. La 8 iulie 1392, la Pera, Iulian de Finario primea cei 10 perperi « de Velachia », dați de el unui sol genovez trimis în Țara Românească, după « știri »¹. Aceiași bani românești, numiți *tornesi valachici*, sînt trecuți și în registrul contabil al venețianului Giacomo Badoer din Constantinopol, în 1436—1440², iar prezența monedelor valahe în cartierul comercial al Perei arată legăturile de negoț existente³. În ultimii ani ai secolului al XIV-lea, corăbiile și galioanele își descărcău la Brăila, ne-o spune călătorul german Schiltberger, mărfurile aduse de negustori « de la păgîni »⁴ (produse orientale). O confirmare concludentă o aduce privilegiile eliberate de voievozii români la 6 august 1413, 21 noiembrie 1421, 23 octombrie 1422, 1424, 30 ianuarie 1431 și 8 aprilie 1437, dînd voie neguțătorilor din Brașov să cumpere în Țara Românească « mărfuri ce vin de peste mare »: formularea însăși este semnificativă pentru drumul ce-l străbăteau aceste produse, dintre care sînt anume menționate piperul, șofranul, camelotul, pieile fine, de miel îndeosebi⁵. Aceiași situație și în 1445, cînd o solie a cruciaților apuseni se folosește de o navă ce adusese la Brăila mărfuri de la Constantinopol pentru a ajunge în capitala Bizanțului⁶. Mai reamintim, în sfîrșit, firmanul dat de Mohamed al II-lea la 9 iunie 1456, autorizînd comerțul moldovenilor « cu corăbiile lor » la Istanbul și mai departe, pe uscat, la Brusa și Adrianopole: actul aduce — deși nu se referă la Țara Românească — dovada evidentă a circulației de mărfuri pe căile Mării Negre⁷.

Schimbul de produse pe mare s-a efectuat și cu porturile din Crimeea, unde ajungeau deopotrivă mărfurile orientale, după ce străbăteau marile drumuri transcontinentale: îndeosebi sînt cunoscute relațiile între Caffa și Moldova⁸, uneori și cu Țara Românească⁹.

Concluzia, la capătul mărturiilor citate, este că negoțul cu porturile românești de la Dunărea de jos pe drumul Mării Negre a continuat ca și în secolele X—XIII; factorul nou însă este prezența neguțătorilor munteni și moldoveni,

¹ N. Iorga, *Acte și fragmente...*, vol. III, p. 3, și *Notes et extraits pour servir à l'Histoire des croisades*, vol. I, Paris, 1899, p. 54—55.

² *Il libro dei conti di Giacomo Badoer*, ed. U. Dorini și T. Bertele, Roma, 1956 (informație dată de O. Iliescu). Pentru valoarea monedei « tornesi » vezi F. Thiriet, *Régestes des délibérations du sénat de Venise concernant la Roumanie*, vol. I, Paris, 1958, p. 227: 4 tornesi = 1 sterlin; 23—25 sterlini = 1 hiperper; deci 1 hiperper = 100 de tornesi. (Se va cita, *Régestes*.)

³ Concluzia formulată de O. Iliescu, șeful secției numismatice a Bibliotecii Academiei R.P.R.

⁴ *Hans Schiltberger Reisebuch*, ed. V. Langmantel, p. 52.

⁵ I. Bogdan, *Documente*, p. 4—5, 12, 16—17, 23, 28, 34—35 și 73.

⁶ *Cronica lui Wallerand de Wavrin*, ed. N. Iorga, p. 108.

⁷ Mihai Guboglu, *Paleografia și diplomatica turco-osmană*, București, 1958, p. 132. O traducere și în « *Revista istorică* », X, 1924, nr. 1—3, p. 105. Corăbiile moldovene sînt semnalate în 1462 și în Creta: St. Meteuș, *Relațiile comerciale ale Țării Românești cu Ardealul, pînă în secolul XVIII*, Sighișoara, 1921, p. 13. Cf. și Barbu T. Cîmpina, *Despre rolul genovezilor la gurile Dunării în sec. XIII—XV*, în *Studii*, 1953, p. 211—213.

⁸ W. Heyd, *Histoire du commerce du Levant au moyen âge*, vol. II, p. 393 și 398.

⁹ Mărturiile din 9 martie 1381 și din 1420: N. Iorga, *Notes et extraits*, vol. I, p. 13 și 27. Soli la Caffa de la Vlad Țepeș, la 1462: N. Iorga, *Acte și fragmente*, vol. III, p. 39—42 și 45—47. Pentru alte mențiuni de români — probabil munteni — vezi N. Iorga, *Studii istorice asupra Chilie și Cetății Albe*, p. 134 și 136—137; N. Bănescu, *Vechi legături ale țărilor noastre cu genovezii, în Închinare lui Nicolae Iorga, cu prilejul împlinirii vîrstei de 60 de ani*, Cluj, 1931, p. 33—35.